

Konec enega poglavja

Kar se je po Trstu in deželi v zadnjih mesecih in zlasti v zadnjih tednih samo šušljalo, je bilo pred dnevi naposled javno in uradno potrjeno: Tržaška kreditna banka, z glavnim sedežem v ulici F. Filzi v Trstu, ni več slovenski denarni zavod! Njen upravni svet je sklenil zvišati glavnicu od 50 na 90 milijard lir, od katerih sta ali bosta — preprosto povedano — nekaj manj kot polovico prispevali ena italijanska in ena nemška banka.

Na tem mestu ne moremo in tudi nočemo izrekati ne formalne ne meritorne sodbe o tem ukrepu. Med drugim tudi nimamo na razpolago dovolj informacij in nam je ozadje takega ukrepa v bistvu neznan. Menimo pa, da ima naša širša slovenska zamejska javnost pravico biti o tako pomembnem dejanju podrobno obveščena.

Starejši na Tržaškem in v deželi se še spominjamo, kako, zakaj in čemu je bil ta denarni zavod ustanovljen. Bila so leta ob Londonskem memorandumu; ob tisti priložnosti je bil na ravni obeh prizadetih vlad govor tudi o materialni bazi slovenske narodnostne skupnosti, ki naj po tem mednarodnem dogovoru spet pride pod Italijo. Eden vidnejših gospodarskih dejavnikov — čene celo najvidnejši — naše manjšine je kmalu postala prav Tržaška kreditna banka. Pri njenem rojstvu pa je, poleg redkih, vsakakor zaslužnih domačih tržaških zasebnikov, odločilno po svojih predstavnikih sodelovalo celotno slovensko ljudstvo.

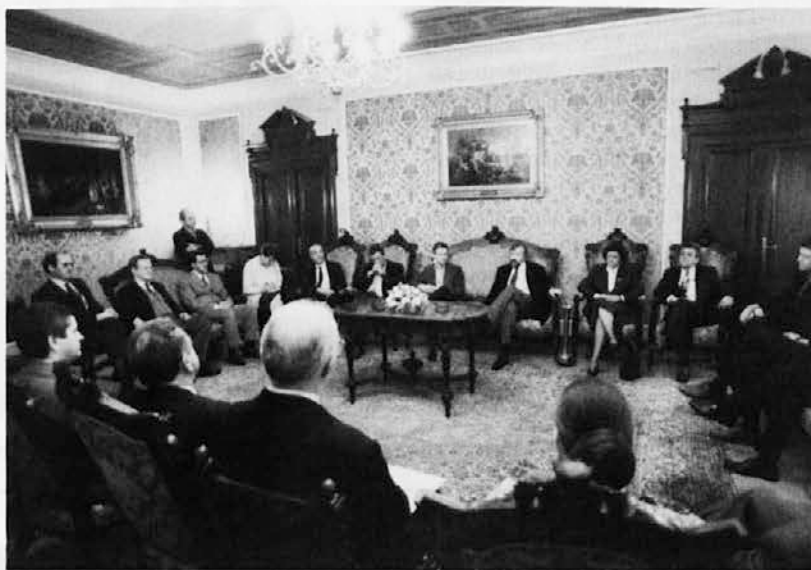
Dve tuji banki sta zdaj na tem, da s svojim kapitalom prispevata k zvišanju glavnice Tržaške kreditne banke in da dobita ustrezno število svojih predstavnikov v njenem novem upravnem svetu. To pomeni, da bodo v njem tudi neslovenski člani, z vsemi implikacijami, ki jih bo imela njihova prisotnost.

Ko kot kronisti ugotavljamo, da se je z omenjenim sklepom Tržaške kreditne banke končalo eno poglavje v zgodovini Slovencev pod Italijo, se hkrati zavedamo, da se pričinja novo. To pa

DRAGO LEGIŠA

D. Rupel je bil gost župana Illyja

Trst in Ljubljana bosta odslej zares bliže?

Župana Illy in Rupel sta se srečala tudi s predstavniki manjšine (foto Kroma)

V začetku tega tedna je bila v Trstu delegacija mesta Ljubljana, ki jo je vodil župan Dimitrij Rupel in v kateri so bili med drugimi tudi podžupan Bogdan Bradač in rektor ljubljanske univerze dr. Miha Tišler. Delegacija se je sestala s tržaškimi občinskimi odborniki in svetniki z županom Ricardom Illyjem na čelu. Pri tem so se tudi sestale mešane komisije, ki so se ukvarjale s problemi na kulturnem, znanstveno-tehnološkem in gospodarskem področju.

Zaključke srečanja sta župana podala na tiskovni konferenci. Župan Illy ga je označil kot važnega tudi zato, ker so se na njem izoblikovali predpogoji za harmoničen razvoj procesa pridruženja in kasneje vstopa Slovenije v Evropsko zvezo. Illy je izrazil upanje, da bo čimprej prišlo do izbrisanja meje, ki ločuje Italijane od Slovencev. To je važno, je dejal, za gospodarski, kulturni in družbeni razvoj tako enih kot drugih. Tržaški župan je tudi poudaril, da so vse svetovalske skupine v občinskem svetu priznale, da je potrebno izpostaviti boljše sožitje. Opozorili so na probleme, ki jih gre rešiti, in dali konkretne predloge za rešitve. Ustvariti je treba sodelovanje med obema občinama na kulturnem, znanstveno-tehnološkem in gospodarskem področju. Illy je zaključil, da je to za Trst priložnost, da se izkoplje iz izolacije in se postavi v središče velike Evrope.

Dimitrij Rupel je izrazil veselje nad obiskom in ugotovil, da se Tržščani zavedajo nekaterih pomembnih

elementov italijanske kulture na Slovenskem in v Ljubljani ter obratno, da pa se je v preteklosti morda premalo poudarjal slovenski element v Trstu. Občutek je imel, da so problematične strani, ki so tolikokrat označevale odnose med Slovenci in Italijani, za nami. Podal je predlog, da bi tako v Trstu kot v Ljubljani, ali pa v

obeh mestih hkrati, organizirali daljšo konferenco o medsebojnih odnosih. Odnose, je še dejal Rupel, je treba urejati s čim manj predsodkov in s čim manj ideoloških vplivov. Podpora Italije vstopu Slovenije v EZ koristi tudi Italiji sami in obema mestoma, Trstu in Ljubljani. Ko bosta tako Slovenija kot Italija enakopravni članici EZ, bodo predsodki in ideološke komponente bistveno manj pomembne. Rupel je zaključil z mislijo, da je bil v Trstu tudi v vlogi poslušalca predlogov in idej, katere bo posredoval slovenskim ustanovam, tako ljubljanskim kot drugim.

Iz vsebine:

Vodja informativnih oddaj
Saša Rudolf o slovenski televiziji
(str. 3)

Majda Artač Sturman:
Ljubljanski Hamlet med
norostjo in oblastjo (str. 4)

Nada Pertot: Frazeološki slovar
Diomire Fabjan Bajc (str. 6)

»Pri ruskem carju«

V predmestju Ljubljane je stara gostilna, ki nosi gornje ime. Baje se je tu ustavil ruski car Aleksander I. med svojim bivanjem v Ljubljani v času znanega kongresa v prvi polovici prejšnjega stoletja. Danes carja in carjev v Rusiji ni več. Marsikdaj se je sicer v naših časih uporabljal naziv »rdeči car«, ki je veljal za vse voditelje sovjetske države in partije, od Stalina do Gorbačova. Saj so prav oni imeli kot glavni tajniki KP ZSSR, še prej kot vladni in državni predsedniki, absolutno oblast v svojih rokah.

Pred dnevi se je med obiskom v Italiji ustavil v naši deželi, v Pordenonu in nato v Gorici, zadnji car — Mihail Gorbačov. Za obisk je vladalo veliko ljudsko pričakovanje. V Gorici pa npr. sploh ni »ljudstvo« moglo stopiti v dvorano, kjer so bili najprej povabljeni gostje. Le kasneje — pa še ne vsi — so se lahko nekateri stisnili v zadnje vrste.

Gorbačov je še vedno ohranil svoj ugled, svojo osebnost, svoj čar. Kon-

čno je bil to eden zadnjih »velikih« sodobnega sveta. Bil je glavni reformator in pravzaprav grobokop tako komunističnega sistema kot same Sovjetske zveze, čeprav jo je sicer hotel ohraniti. S svojo perestrojko in glasnostjo je odprl vrata novemu, svežemu vetru, ki ga je sovjetska družba še kako potrebovala. Zanima se še vedno za svetovno problematiko in verjetno še upa na kak ponoven vstop v politiko — morda na prihodnjih ruskih predsedniških volitvah.

Tako je bila tudi Gorica deležna obiska zadnjega »carja«. Našega mesta ni mogel v času prej omenjenega zgodovinskega kongresa obiskati car Aleksander, zato pa je sedaj prišel — car Mihail. Sicer je bil ljubljanski kongres najprej namenjen Gorici (o tem je pričal hotel »Pri treh kronah«), a so ga zaradi drugih razlogov privedli v Ljubljani. No, tako smo tudi mi bili »pri ruskem carju« — danes.

a.b.

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 23. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Irska, lepa in tragična (Dorica Makuc); 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Osip Šest: »Kar po domače«. Priredba Simon Preprost; 10.00 Poročila; 10.30 Intermezzo; 11.45 Okrogla miza; 11.30 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Kulturne diagonale: Iz filmskega sveta; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dopisnice z najbližjega vzhoda.

■ PETEK, 24. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturne diagonale: Iz filmskega sveta; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Osip Šest: »Kar po domače«. Priredba Simon Preprost; 10.00 Poročila; 10.30 Intermezzo; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: S pravljico po svetu (Meri Ozbič); 14.30 Krajevne stvarnosti: Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 25. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.15 Filmi na ekranih; 10.00 Poročila; 11.30 Iz Dopisnic z najbližjega vzhoda; 12.00 Krajevne stvarnosti: Ta rozajanski glas (oddaja iz Režije); 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; 15.00 Tu 362875. Z vami kramlja Sergej Verč; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Mala scena. Lida Turk: 22. leto ob zori: »Tiha kolednica«.

■ NEDELJA, 26. marca, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Rdeča kapica«; 10.40 Veselo po domače; 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Obzornik; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Mala scena. Lida Turk: 22. leto ob zori: »Tiha kolednica«; 15.00 Krajevne stvarnosti; 17.00 Šport in glasba.

■ PONEDELJEK, 27. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Nocoj smo poslušali burjo. Vpogled v 90-letno delovanje SPDT (Marinka Pertot); 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Osip Šest: »Kar po domače«. Priredba Simon Preprost; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na otroškem valu, vodi Martina Repinc; 15.30 Mladi val; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Znanstvene raziskave.

■ TOREK, 28. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Cigani, večni popotniki (Katja Kjuder); 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Osip Šest: »Kar po domače«. Priredba Simon Preprost; 10.00 Poročila; 10.30 Intermezzo; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dimitrij Rupel: Sanje starega Murna. Radijska igra. Režija Borut Trekman. Produkcija Radio Slovenija.

■ SREDA, 29. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Obzornik; 9.10 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Osip Šest: »Kar po domače«. Priredba Simon Preprost; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Literarne podobe: Literarne kritičke skice in osnutki.

Razstava o slovenski ustvarjalnosti v Trstu

Župana Illy in Rupel sta se pred srečanjem, o katerem poročamo na 1. strani, udeležila tudi odprta razstava o slovenski ustvarjalnosti v Trstu, ki je bila v občinski dvorani palače Costanzi. Razstava ima naslov »Dvojnost« (»Dualità«) in daje poudarek zlasti likovnemu in književnemu ustvarjanju tržaških slovenskih umetnikov (npr. slikarjev Lojzeta Spacala, Bogdana Groma, Alberta Sirka, fotografa Maria Magajne idr.), ki so med drugim razstavljali v prvi tržaški likovni galeriji »Lo Scorpione«, ki je delovala od l. 1947 do l. 1952.

Razstavo je odprl tržaški podžupan in odbornik za kulturo Roberto Damiani, ki je opozoril na pomembnost prisotnosti ljubljanskega župana. To je prvi korak, je dejal Damiani, v smeri širšega pregleda slovenske kulture v Trstu, ki ga namerava narediti tržaška Občina, saj bodo tej sledile tudi druge pobude. Poudaril je tudi potrebo po boljšem spoznavanju obeh manjšin (slovenske v Italiji in italijanske v Sloveniji), saj samo boljše spoznavanje vodi v prijateljstvo.

Župan Illy je prav tako poudaril potrebo po boljšem spoznavanju. Pri

tem je omenil kulturne izmenjave in sodelovanje na gospodarskem področju. Sodelovanje z Ljubljano, je še dejal Illy, je prispevek k medsebojnemu spoznavanju, kar vodi v konstruktivno sožitje.

Rupel je dejal, da je v Ljubljani veliko elementov italijanske kulture, ki jih ljubljani in Slovenci zelo vi-

soko cenijo. Kultura je osnova, na kateri se je mogoče zelo hitro in na dostojni ravni sporazumeti. Izrazil je željo, naj bo v Trstu bolj opazna slovenska prisotnost in naj bo le-ta prav tako upoštevana in spoštovana, kot je italijanska v Ljubljani.

Razstavo, ki jo krasijo tudi panoji z dvojezično italijansko-slovensko razlago, je v nekaj stavkih predstavil slikar in umetnostni kritik Franko Vecchiet.

Posnetek z razstave v palači Costanzi

Srečanje z manjšino

Tržaški župan Illy se je z ljubljanskim gostom Ruplom v modri dvorani občinske palače srečal tudi s predstavniki slovenske manjšine v Italiji, ki so z bližanje med županoma obeh mest z zadovoljstvom pozdravili. Illyju so izrekli priznanje za njegovo odprto politiko. To je prava pot, ki vodi v Evropo, so poudarili. Opozorili so na nevarnost, da manjšine — ko so odnosi med dvema državama napeti — postanejo talci, v resnici pa jih bi bilo mogoče veliko koristneje uporabiti kot vezni člen med dvema narodoma.

Na dan je prišel tudi predlog, da bi za utrditev prijateljskega vzdušja med obema mestoma poimenovali eno ulico v Ljubljani po kakem znanem Italijanu, v Trstu pa naj bi ulica nosila ime po enem od pomembnih Slovencev. Župan Illy je povedal, da je občina o tem že razmišljala — pristojna komisija za toponomastiko naj bi že naslednji mesec dala svoj predlog.

Konec enega poglavja

je na področjih, ki nas kot pripadnike narodne manjšine najbolj zanimajo, vsekakor polno neznanck.

Odgovorni bi zato morali, še posebej naši javnosti, čimprej dati podrobne informacije in ustrezna pojasnila.

SKGZ o Ruplovem obisku

»Obisk ljubljanskega župana Dimitrija Rupla v Trstu predstavlja dragoceno priložnost za utrditev poti odprtosti in sodelovanja, za katero se je tržaška občinska uprava zavzela ob lanskem obisku župana Riccarda Illyja v Ljubljani,« sporoča v tiskovni noti Slovenska kulturno gospodarska zveza.

SKGZ ugotavlja, da so bile vezi med Trstom in slovensko prestolnico dolga leta v povojnem obdobju skoro povsem neobstoječe. Z nastankom slovenske države in poznejšim oblikovanjem Illyjeve občinske uprave v Trstu pa so nastali pogoji za odpravo posledic dolgoletne politike zapiranja do Slovenije, zaradi katere je tržaško območje utrpelo neprecenljivo škodo.

Zato je tembolj razveseljivo, nadaljuje tiskovno sporočilo SKGZ, da tržaška in ljubljanska občinska uprava vztrajata po začrtani poti prijateljskih stikov, kar nedvomno prispeva tudi k odpravljanju predsodkov, ki so bremenili preteklost. Obisk delegacije ljubljanske občine je še posebej dobrodošel v trenutku, ko se med sosednjima državama vzpostavlja konstruktiven dialog, za katerega je upati, da bo v kratkem času tudi obrodil konkretne rezultate, podčrtuje SKGZ, od katerih je odvisna gospodarska in kulturna usoda Trsta ter omejenih območij v celoti. Dejstvo, da ima obisk delegacije ljubljanske občine v Trstu ne le formalen, ampak tudi delovni značaj s skupnim zasedanjem komisij na področjih gospodarstva, kulture in znanosti, potrjuje dejanski interes obeh uprav, da pride do utrjenih oblik skupnega dela. Vztrajanje pri tem resnem konceptu pa gotovo ne bo moglo ostati brez rezultatov.

SKGZ je v tiskovnem poročilu tudi izrazila zadovoljstvo, da sovpada srečanje z

otvoritvijo razstave o likovni ustvarjalnosti Slovencev v Italiji, kot prve vrsti pobud, s katerimi želi tržaška občina seznaniti tržaško prebivalstvo večinskega naroda s kulturno prisotnostjo slovenske manjšine.

»Par condicio«

sta besedi, ki sta v Italiji v središču pozornosti. Vlada je odobrila zakonski odlok, ki ureja svet informacije med volilnim bojem. Odlok poudarja predvsem dve vodili: objektivnost in nepristranskost pri obravnavanju političnih, gospodarskih in socialnih vprašanj. Časnikar se bo moral ravnati po deontoloških poklicnih normah. Morebitne sankcije zoper kršilce bo odredila časnikarska zbornica. Za založnika oziroma televizijski in radijski medij je pristojen porok za založniško dejavnost pri predsedstvu vlade. Deželno upravno sodišče mora prizive proučevati in izreči sodbo v 48 urah.

V javnih televizijskih medijih je volilna propaganda obvezno brezplačna, v zasebnih je lahko brezplačna ali proti plačilu. Politične sile bodo polovico volilnih stroškov poravnale s predujmom, ki ga bodo prejele v višini 50%. V ta namen je nakazanih 10 milijard lir.

Vodja informativnega oddelka Radia Trst A Saša Rudolf

Začetek poskusnih slovenskih tv oddaj ima končno določen datum

Začetek poskusnih slovenskih tv oddaj, na katere je naša manjšina čakala dve desetletji, ima končno določen datum. To je ponedeljek, 27. marca, ob 20.30. Dejanska izvedba konvencije med družbo RAI in predsedstvom vlade je bila do zadnjega trenutka negotova tako zaradi poslabšanja odnosov med Italijo in Slovenijo kot tudi zaradi dolgih pogajanj za odkup frekvenc. V intervjuju za naš list je na nekaj vprašanj o »zgodovini« prizadevanj, nasprotovanj in podpor za slovensko tv ter o sporedih, ki jih bomo od prihodnjega tedna dalje videli na zaslonu, odlogovoril vodja slovenskih informativnih oddaj na tržaškem sedežu RAI Saša Rudolf.

Prvič se je o možnosti slovenske televizije začelo govoriti pred dvema desetletjema. Kaj se je takrat zgodilo, zakaj je bilo treba čakati toliko časa?

Italijanski parlament je pred 20 leti izglasoval zakon o reformi javne radiotelevizijske službe in ob tej priložnosti zagotovil pravico do televizijskih oddaj v materinščini tudi trem uradno priznanim narodnostnim manjšinam, to je nemški, francoski in slovenski. Nemška manjšina si je to pravico zagotovila že prej in jo je torej z reformo zgolj obnovila. Za nas in za Francoze pa se je pričela doba čakanja. Spomniti velja, da je že pred tem poslanec Albin Skrk vložil zakonski osnutek, s katerim naj bi slovenska manjšina v Italiji dobila televizijske oddaje v materinščini. Privoljenje za oddaje v materinščini bi morala dati tudi deželna uprava. Za podpis posebne konvencije med državo, ki naj bi financirala oddajanje, in državno radiotelevizijsko službo RAI, je bil potreben pristanek deželnega predsednika. Ti pa so se zapovrstjo branili podpisu, češ da bi s tem povzročili nezadovoljstvo med tržaškim italijanskim prebivalstvom. Leta 1979 so startale deželne oddaje in tudi tedaj je z gledalo, da bomo obenem dobili slovenske programe. Tedanji razlog deželnih oblasti in krajevnih poslancev je bil, da bi s tem ustvarjali jezikovno onesnažitev tretjega televizijskega omrežja. Slovenščina in italijanščina naj ne bi bili možni na istem programu. Do novega preobata je prišlo proti koncu leta 1992, ko je dežela končno dala pristanek in je bila podpisana konvencija med predsedstvom vlade in ustanovo RAI.

S tem pa težav ni bilo konec. Pravzaprav so se tu pojavila spet nova vprašanja, ki jih je bilo treba rešiti v dveh letih, saj bi drugače zapadla konvencija.

Nova težava je nastala, ker niso bile na razpolago potrebne frekvence. Na tržišču so obstajale le one, ki jih je upravljala družba Ponteco za prenašanje koprškega oziroma ljubljanskega programa. Pogajanja s Pontecom so se precej zavlekla in temu so botrovali tudi slabi odnosi med Slovenijo in Italijo. Novembra lani je končno le prišlo do dogovora in podpisa predprodajne pogodbe. Na pod-

lagi tega dogovora so se za en dan na ekranih, čeprav v malo gledanem času, pojavili napisi o poskusnem oddajanju. Treba je bilo namreč pohiteti, da bi dveletna konvencija ne zapadla. S tedanjim enkratnim oddajanjem pa je bila konvencija avtomatično obnovljena in nam zato daje možnost, da sedaj začnemo zares.

Slovenska televizija je imela tudi nasprotnike, ki so skušali do zadnjega onemogočiti začetek oddaj. Kako so to utemeljevali?

Nekateri tržaški parlamentarci so vložili več interpelacij, da bi od vlade dobili potrditev interpretacije, po kateri naj bi konvencija zapadla in bi jo bilo treba nanovo podpisati, seveda z vsemi komplikacijami in pristanki raznih krajevnih in državnih oblasti. Posegi so bili tudi na poštne ministere, ki je pristojno za dodelitev frekvenc. Toda proti zakonu so bili vsi ti posegi brezpredmetni.

Vaša prizadevanja pa so podprli nekateri italijanski kolegi. Kolikšen je bil njihov doprinos?

Uslužbenci in še posebej sindikalni predstavniki deželnega sedeža se dobro zavedajo pomena, obstoja in razvoja slovenskih radiotelevizijskih oddaj. Slovenske oddaje so namreč jamstvo, da sedež ne bo dequalificiran na raven neke vrste dopisništva. Prav po naši zaslugi se v Trstvu ustvarja poleg informacije tudi kulturno-umetniški program, kar je obogatitev z vseh vidikov, še posebej pa z zaposlitvenega. Odločilna je bila stavka kolegov ČGIL, ki so za nekaj dni onemogočili start nočnega deželnega tv dnevnika.

Slovenski gledalci se sprašujejo, kaj bodo prve dneve videli na televizijskem zaslonu.

Z začetkom prihodnjega tedna se bo na zaslonih pokazal monoskopski signal. Sledila bo napoved programa in sigla televizijskega dnevnika, ki bo obsegal predstavitev redakcije, saj bo to najpomembnejša vest dneva. Spomnili se bomo tudi 90-letnice ustanovitvenega občnega zbora Društva slovenskih časnikarjev, nakar bo sledil prispevek z 10. Film Video Monitorja v Gorici. Po zaključni sigli bo predstavitev kulturno-umetniškega odseka in dokumentarec z naslovom »Oj,

Kaj pa lahko poveste o vprašanju organika? Koliko novih delovnih mest bi potrebovali, da bi delo normalno steklo?

Za prvo poskusno fazo smo dobili dva nova časnikarja, snemalca in programistko-režiserko. Iz drugih oddelkov smo dobili ojačanje tehnične službe, ki je potrebna za elektronsko montažo in oddajanje, seveda pa je vse to premalo za pripravljanje štiriurnega tedenskega programa. V roku enega meseca naj bi dobili še nekaj dodatnih okrepitev, predvsem v uredništvu. Tej prvi fazi bo sledilo preverjanje, na katerem naj bi določili dokončni organik tako v uredništvu kot v programskem odseku in tehničnih službah.

Nove slovenske televizijske oddaje bodo za sedaj lahko videli le na Tržaškem in na Goriškem. Kaj pa na Videmskem?

Oddajanje je zaenkrat po zakonu res omejeno na tržaško in goriško pokrajino. Na istih frekvencah naj bi v doglednem času pričeli z oddajanjem v furlanščini. Zagotoviti pa si bo treba seveda dodatno frekvenco za videmsko območje, ki bo omogočilo gledanje tudi pripadnikom naše narodnostne skupnosti iz teh krajev.

Doberdob«. V naslednjih dneh se bodo ob 20.30 zvrstile reportaže, ki jih je pripravil programski odsek. Dnevnik bodo predvidoma pričeli oddajati v poskusni obliki čez kaka dva ali tri tedne.

Rokopisni pomniki iz Ricmanj

V Ricmanjih so konec prejšnjega tedna počastili praznik vaškega zavetnika sv. Jožefa. Praznovanje je bilo tokrat povezano z dvema obletnicama: 350-letnico prve ricmanjske cerkve sv. Jurija in 225-letnico župnijske cerkve. V Baragovem domu v Ricmanjih, ki stoji tik ob cerkvi, so za to priložnost priredili razstavo listin in dokumentov iz 18. in 19. stoletja z naslovom »Rokopisni pomniki iz ricmanjskega župnijskega arhiva«. Pripravi jo je Goriški muzej iz Nove Gorice v sodelovanju z Ricmanjskim muzejem in pod pokroviteljstvom Sveta slovenskih organizacij. Ob odprtju razstave je spregovoril domači župnik Angel Kosmač. Namen te po-

bude, je dejal, je prikazati in ovrednotiti pisano besedo.

Na razstavi so poleg dokumentov na ogled tudi slike beneške šole iz 16. in 17. stoletja ter papeževa bula iz leta 1693, ki potrjuje bratovščino sv. Jožefa. Slovesnosti v Baragovem domu so se udeležili tudi državni sekretar za Slovence po svetu Peter Vencelj, njegov sodelavec Rudi Merljak ter predsednica SSO Marija Ferletič. Pel je zbor Fran Venturini od Domja.

V Baragovem domu za prihodnjo nedeljo, 26. t.m., napovedujejo novo srečanje. Gostovala bo dramska skupina PD Štandrež z veseloigro Janeza Povšeta »Kandidiraj, le kandidiraj«.

Kmalu bo izšla knjiga puntarskih pesmi

V pripravi je izdaja zanimive zbirke puntarskih skladb, ki so jih napisali slovenski skladatelji na to zgodovinsko tematiko. Izdajo bo oskrbel Svet slovenskih organizacij, ki bo ob izidu tudi s posebnim večerom predstavil to pomembno pobudo. Ideja je nastala že pred leti, po izvedbi Vrabčeve opere Tolminci in ob razstavi puntarskega zgodovinskega gradiva. V zbirki bodo za-

stopani tako starejši kot novejši avtorji, predvsem iz Primorske tostran in onstran meje. S tem naj bi tudi počastili 280-letnico usmrtnitve voditeljev tolmenskega punta na goriškem Travniku.

* * *

Tudi v Furlaniji Julijski kraji so v teku priprave na upravne volitve, ki bodo 23. aprila. Med drugim bodo v Vidmu občinske in pokrajinske volitve. Na Tržaškem bodo volitve v občinah Dolina, Zgonik in Repentabor. Na Goriškem bodo volitve v vseh treh slovenskih občinah, in sicer v Doberdolu, Sovodnjah in Števerjanu.

DAROVI

Olga Ban je darovala 20.000 lir v tiskovni sklad Novega lista.

Tridnevno gostovanje SNG Drama

Ljubljanski Hamlet med norostjo in oblastjo

V dneh 17., 18. in 19. marca so v tržaškem Kulturnem domu gostovali gledališčniki SNG Drama Ljubljana s predstavo *Hamlet* angleškega dramatika Williama Shakespeara.

Nekaj podatkov o uprizoritvi:

Premiera v Ljubljani 14. oktobra 1994, prevod Milan Jesih, režija Janez Pipan, dramaturgija Darja Dominkuš in Mojca Kranjc, scenografija Meta Hočevar, kostumi Doris Kristič in Djurdja Janeš, glasba Aldo Kumar in Brane Demšar, koreografija Tanja Zgonc, lektorstvo Majda Križaj, dvoboji Andrej Zajec ml. Nastopajo: Jernej Šugman (*Hamlet*), Boris Cavazza (*Hamletov stric Klavdij, danski kralj*), Boris Juh (*duh umrlega Hamletovega očeta*), Milena Zupančič (*kraljica in Hamletova mati*), Ivo Ban (*Polonij*), Zvone Hribar in Matija Rozman (*Laert in Fortinbras*), Saša Pavček (*Ofelija*), Aleš Valič (*Hamletov prijatelj Horacij*), Bojan Emeršič (*Rozenkranc*), Gregor Baković (*Gildenstern*), Božo Šprajc (*Voltemand*), Marjan Hlastec (*Kornelij*), Andrej Nahtigal, Zoran More in Marko Okorn (*pripadniki kraljeve straže Kornelij, Marcel in Bernardo*), Brane Grubar (*Osrik*), Vojko Zidar, Gorazd Jakomini, Gorazd Logar, Polona Juh (*igralski potujoče skupine*), Polde Bibič in Ludvik Bagari (*grobarja*), Zoran More (*Fortinbrasov stotnik*), Neža Simčič, Alenka Vipotnik, Andrej Kurent, Dušan Škedl, Tone Homar (*dvorjani in pogebe*), pa še Andreja Obreza, Petra Havlina Pikalo in Saša Hribar Rotovnik (*kot podobe iz Ofelijinega spominskega albuma*).

Tako množično igralsko zasedbo zmore lahko osrednje slovensko gledališče, v katerega se stekajo najboljše igralske moči. Njihova zvoneča in obetavna imena so v tržaškem občinstvu ustvarila veliko pričakovanje za tragedijo, ki predstavlja vrh evropske dramatike. Toda reminiscence iz šolskih klopi, zvoneči citati in stereotipi lahko gledalca ovirajo in ga spremljajo s predsodki. Zlasti bo to veljalo za scenografijo in kostumografijo. Sploh je uprizor-

janje Shakespearovega Hamleta, te drame evropske zavesti, evropske tragedije par excellence, zelo problematična zadeva. Potem je to lahko Shakespearov Hamlet ali pa tudi ne, lahko je sodoben, lahko je Zeffirellijev, lahko je Korunov, Pandurjev, Pipanov.

Režiser Janez Pipan, že nagradjenec Prešernovega sklada in novi ravnatelj SNG Drama, je na Shakespearovo besedilo v novem prevodu Milana Jesiha cepil sodobne kostumografske in scenske re-

MAJDA ARTAČ STURMAN

šitve. Nekateri sodobni kostumi, površniki, vojaške uniforme, temni naočniki pa me sploh niso motili, niso me ovirali pri doživljanju besedila in dogajanja. Zakaj anahronizmi? Ali gre za analogije med zgodnjo renesanso, ko se je v Lutrovem Wittembergu oblikoval o vsem dvomeči Hamlet, in skepso sodobnega človeka? Ali gre za podobnosti med gnilobo danske države, ki leze v Fortinbrasov objem, in pokvarjenostjo vsake že uveljavljene oblasti? Ljudje, ki so se povzpeli na oblast nemoralno, z zločini (kot Hamletov stric Klavdij, ki je zastrupil danskega kralja, Hamletovega očeta, in zasedel njegovo mesto), se v vseh dobah poslužujejo vohunov, s podkupninami računajo na podrepanike in prisklednike.

V tako dogajanje je vpet Hamlet, ta velznani danski princ, utelešenje dvoma, navezanosti na mater, ljubezenskih omahovanj v odnosu do ženske-Ofelije, utelešenje neizživete maščevalnosti. Toda Hamlet Jerneja Šugmana je bil bolj polnokroven, telesen v odnosu do ljubeče-zločinske matere in do nežne Ofelije, bolj oprezen do vohljačev novega kralja Klavdija. Njegova omahljivost, ali naj maščuje Klavdijev zločin nad očetom Hamletom, ne izhaja toliko iz duševne stiske in hlinjene norosti, kot iz zavesti, da maščevanje ne more preseči zgodovine. Hamletov dvom je zakoreninjen v preteklosti, sedanjosti ne ume, v prihodnost ne upa, zato si tudi zanjo ne prizadeva. Zgodovina je neizprosna gospodarica človeka.

Milena Zupančič je vlogo kraljice, Hamletove matere, odigrala v ključu slavnih besed: »Slabost — ime ti je ženska«. Odeta v kričeče kostume ali prosojno zlato oblačilo, je nosilka zlih slutenj in posebitne materinske ljubezni. Toda mati se izprevrže v razočarano žensko, ki ji gospodujeta eros in vino. Ofelija Saša Pavček je bila pretresljiva, kot da je trgala iz drobovja svojo neizrekljivo bolečino. Njenega očeta Polonija je Ivo Ban upodobil z resnobno ironijo, Boris Cavazza je bil prethi Klavdij, čigar besede niso vedno dovolj glasno segle do občinstva.

V Shakespearovem Hamletu je preplet motivov raznolik in večplasten, prezahtevno pa bi bilo poglobljati enega ali drugega. V ospredju je razpetost med biti ali nebiti, med življenjem in smrtjo. K temu bi vodila tudi predstavitve podob iz Ofelijinega spominskega albuma, ki ob pretresljivem dekletovem samomoru ponazarjajo štiri človeška obdobja: otroštvo, deklitstvo, zrelo dobo in starost. Režiser jim je v roke postavil ogledalca in simbolično po-

udaril zrcalnost ali refleksijo podob in pojavov. Tudi igra o Gonzagovem umoru, ki jo na dvoru zaigra potujoča igralska skupina, je zrcalna podoba Klavdijevega zahrbtnega umora Hamletovega očeta. Igra v igri je odsev realnosti, kot je tudi gledališče odblisk stvarnega sveta.

In tako se v zrcalnih podobah, v igri in protiigri odigrava Hamletova osebna (in družinska) tragedija, približuje se politični polom, danska izguba samostojnosti. Glavni junak okleva med življenjem in životarjenjem, pasivnostjo in dejavnostjo, med negotovostjo in odločitvijo. To razpetost je Shakespeare poudaril z mojstrskim prepletom poezije in proze, vzvišene resnobnosti in grobe ljudske ironije, tragičnih in grotesknih sestavin. Prispedobe iz živalskega sveta: kača, opica, krokodil, podgana, podlasica, riba, ljudsko nazorno govore o človekovih lastnostih in slabostih.

Milan Jesih je v svojem prevodu Shakespeara ohranil nekatere Župančičeve rešitve, vendar je jezik posodobil, ga vrstno diferenciral, predvsem pa je ohranil poetični čar originala. Novi prevod zveni dovršeno in kaže na prevajalčevo jezikovno prožnost in ustvarjalnost, posluh za zven besed, zlasti aliteracij in besednih iger.

V izvedbi gledališke skupine SKD Tabor

Raymond Queneau: Vaje v slogu

Gotovo se je tudi vam kdaj zgodilo kaj podobnega! V gneči mestnega avtobusa ste zagledali neobičajno opravljenega človeka, ki je pritegnil vašo pozornost, da ste začeli opazovati njegovo vedenje. Prav tako kot ostali potniki ste uprli vanj svoje oči in razmišljali o njem.

Se je to dogodilo na tržaškem avtobusu ali kje drugje? Ni važno. Vsak dan se v avtobusu odvijajo tragedije in komedije, konflikti, žalitve, zame-re. Vsak opazovalec jih doživlja in ocenjuje iz svojega zornega kota.

V dogodek na ploščadi prenatrapnega avtobusa sta vpletena potnik in pa dolgovrati mladenič v dolgem plašču brez gumba, z bingljajočo čudno vrstico okrog klobuka. Francoski dramatik Raymond Queneau (1903-1976) je isti dogodek prikazal skozi videnje in doživljanje različnih oseb: od mladostnice do nosečnice, od duhovnika do vlomilca, pri tem pa je svoje like karakteriziral zlasti z jezikovnimi značilnostmi, s slengom in narečjem.

Iz njegovih *Vaj v slogu* (1947) je nastala predstava, ki so jo člani gledališke skupine SKD Tabor premier-sko odigrali v petek, 17. marca 1995, v Prosvetnem domu na Opčinah. Toda uprizoritev mladih gledaliških navdušencev poteka na neposrednejši ravni, v obliki kabareta, ki z duhovito ostjo in svežo aktualizacijo opozarja na pojave sodobne (italijanske) družbe.

Režiserka Edita Frančeškin, ki ima za seboj kar nekaj gledaliških uprizoritev z mladimi igralci, je dramaturško obdelala Queneaujev tekst (v prevodu Aleša Bergerja), napisala besedila songov in si zamislila plesne točke.

Originalno glasbeno podlago je prispeval Nevio Miklavčič. Osmerica mladih igralcev — to so Erika in Sara Baldè, Erika Hrovatin, Ivo Kerže, Marina Krapež, Fabrizio Polojaz, Andrej Stanese, Andrej Šuligoj — je tako ustvarila privlačen musical, ki ga je občinstvo nagradilo z večkratnim vmesnim ploskanjem. Nastopajoči igralci so, čuteči tudi naklonjenost publike, vnesli še večjo energijo v svoje kreacije ter so se izkazali celo kot pravi akrobati. Zelo natančno so izdelali nekatere karikature, da pa so se ob tem zabavali, to se mi zdi še najpomembnejše. Iz vseh mladih igralcev kar žari velika ljubezen do igranja. To je tudi zasluga režiserke, ki ji gre priznanje, da usmerja gledališke navdušence in mlade talente, da iščejo svoj ustvarjalni pot.

Gotovo je pri nekaterih igralcih, ki so sodelovali tudi v prejšnjih odrskih postavitvah v režiji Edite Frančeškin, opazen napredek v dikciji, kretnjah in interpretaciji, drugi pa se šele uvajajo v gledališko nastopanje. Sara Baldè, ki jo menda že vsi obiskovalci naših ljubiteljskih predstav poznajo kot dobro komično igralko, je nadvse prepričljivo upodobila lik nosečnice, črnske nabiralke bombaža ali zapeljive in oblastne madame. Fabrizio Polojaz je bil kot sodnik natančen, sočutje in humor vzbujajoč kot arabski prodajalec tepihov.

Mladi igralci so pokazali velik smisel za obvladovanje prostora. Želim jim še veliko ljubiteljskega navdušenja in vztrajnosti, ki lahko koga od njih pripelje še dlje od ljubiteljskega gledališča.

Majda Artač Sturman

Milena Zupančič in Jernej Šugman

»Dve muhi na en mah« Diomire Fabjan Bajc

»Da bomo osveščeni in pokončni ljudje«

V Katoliški knjigarni v Gorici so ta teden predstavili novi frazeološki slovar prof. Diomire Fabjan Bajc »Dve muhi na en mah« — »Due piccioni con una fava«. Delo je izšlo pri Goriški Mohorjevi družbi. V imenu založbe je številne prisotne pozdravil predsednik Oskar Simčič, o tem, kako je delo nastajalo, pa je spregovorila sama avtorica, ki se je tudi zahvalila Frančku Žerjalu in Marjanu Jevnikarju za računalniško obdelavo teksta in sestavo kazala. Knjigo je predstavila prof. Nada Pertot, ki je o slovarju zapisala naslednje...

Ur.

Po komaj enem tednu, potem ko smo v Trstu pri Mladiki predstavili opozorilni slovar Lažni prijatelji — I falsi amici iste avtorice, imam spet res prijetno dolžnost, da lahko predstavim frazeološki slovar prof. Diomire Bajčeve Dve muhi na en mah — Due piccioni con una fava, ki je izšel pri Goriški Mohorjevi družbi kot samo-

NADA PERTOT

stojna knjiga. Mohorjeva družba je prav gotovo s to izbiro ponovno dokazala svojo veliko občutljivost za probleme, s katerimi se soočamo, in za sredstva, ki nas lahko ohranjajo kot osveščene in pokončne ljudi.

Naslov tega slovarja se bo lahko zdel komu zelo učen in tudi čuden, v resnici pa se za stalnimi rekli, ki so zbrana v njem, skriva samo bistvo našega jezika, naše preteklosti, naših navad in pogojev, v katerih smo živeli. To je srž našega izražanja, ki je značilno samo za nas, kot so druga reka značilna za druge jezike. In to bogato različnost bomo v tem slovarju spoznali v izčrpnih primerjavi s italijanskimi rekli, ki se od naših nujno razlikujejo. Mi, ki smo tukaj na stalnem prepihu, izgublamo smisel zanje, saj slovenščine ne vsrkujemo mimogrede, kot se je lahko dogajalo v preteklosti tistim, ki so živeli v enojezičnem okolju, ampak iz nekega zaklada, ki smo si ga z večjo ali manjšo pridnostjo ustvarili. Seveda je potrebno, da se zavedamo, da se moramo vsakega jezika, posebno pa še ogrožene materinščine nenehno učiti, z jasnim in kulturnim izražanjem pa vedno izkazovati prav na tak način svojemu sobesedniku spoštovanje. Vzrokov za jezikovno zmedo je danes veliko. Za intelektualca pa je največji v njem samem, če izvira iz njegovega omalovaževalnega odnosa do okolja, iz katerega izhaja in v katerega službi naj bi deloval.

Najbrž ne bo odveč, če ponovimo, da jezika ne sestavljajo samo posamezne besede, ampak njihove zveze, ki so različne od jezika do jezika. Stalna reka odkrivajo bistvo, kulturo, zgodovino, navade posameznih narodov. Vsak jezik ima druga in se jim je potrebno posebej posvečati in se jih učiti. Mi, ki smo tukaj na tako močnem prepihu, na svoja pozablja-

mo in dostikrat sprejemamo italijan-ska in jih kar dobesedno prevajamo.

Raba stalnih rekel se seveda tudi izgublja zaradi spremenjenega načina življenja in zaradi izgubljanja nekaterih besed iz besedne zakladnice. To gre na rovaš novih razmer, bo pri nas rekel le malokdo, saj smo na to besedno zvezo že popolnoma pozabili. Zaradi okoliščin, v katerih živimo, si moramo prav tako prisvajati italijanščino in tako se dogaja, da nekateri siromašijo naš jezik na račun italijanščine.

Zablodam na tem področju se je mogoče ogniti samo s čutom dolžnosti in nenehno pozornostjo. Posebno dolžnost imajo tisti, ki se oglašajo v javnosti, saj nas ne smejo s svojo ohlapnostjo in neznanjem poniževati.

Vsakdo se bo obregnil ob tistega, ki bi iz italijanščine prevedel *finalmente ha cantato davanti ai giudici* dobesedno, ko pa vemo, da je tukaj glagol daleč od pomena peti. Marsikomu se zdi samo po sebi umevno, da reče: Hvala učitelju smo dobili nove knjige. V slovenščini moramo to povedati npr. tako: Zahvaliti se moramo učitelju, da smo dobili nove knjige. V slovenščini pravimo, da se bomo videli čez štirinajst dni, v italijanščini pa *tra quindici giorni*. Kako smo različni v pozdravljanju in koliko natančnejši in bogatejši. Vendar, kako se te značilnosti zabrisujejo in kako pogosto se nam dogaja, da nas kdo ob odhodu pozdravi z *dober dan*.

Tega se prav gotovo zavedamo vsi, ki smo se tukaj zbrali, posebno pa še tisti, ki se z jezikom poklicno ukvarjamo, saj se moramo s temi jezikovnimi problemi nenehno soočati, če že nismo tako otopeli, da se jih niti ne zavedamo ali pa smo prepričani, da je za slovenske uporabnike vse dobro. Ta slovar in seveda tudi oni, ki je izšel pred enim tednom in

v katerem nas avtorica opozarja na pravilno oz. napačno rabo tujk, mora postati res naš. V obeh bomo našli neprecenljive informacije, ob prebiranju bomo lahko obnavljali že skoraj pozabljeno znanje in se naučili marsikaj novega. Mislim, da morata priti oba slovarja med obvezne knjige vseh učencev, dijakov, učiteljev, profesorjev, publicistov in pravzaprav vseh posameznikov in ustanov, ki so v stiku s Slovenci. Če bosta ta dva slovarja postala res naša, bomo lahko naredili vsi skupaj velik korak naprej k ohranjanju naše govornice. V tem slovarju je najzlahtnejša osnova našega jezika, v Lažnih prijateljih pa so zbrane tujke oz. evropeizmi oz. izpeljanke iz latinščine in grščine, ki so prihajale v naš jezik z našo rastjo in so večkrat dobivale pri nas drugačen pomen kot v drugih jezikih. Avtorica nas opozarja v svojem slovarju na razlike med slovenščino in italijanščino in nam ponuja toliko možnosti izražanja. Take opozorilne slovarje imajo Italijani, Francozi, Nemci, pri nas pa je zaorala ledino prof. Bajčeva.

Pa se povrnimo k temu slovarju. Kako je urejen itd., bo pojasnila avtorica, jaz pa naj opozorim na njegovo veliko uporabnost. Tudi tokrat bomo dobili ogromno dragocenih podatkov v strokovno pretehtanem uvodu. Odprl se nam bo pogled v italijanski in slovenski svet. Odkrili bomo stalna rekla, ki jih poznamo iz slovenščine in italijanščine in smo nanje že neko pozabili. Ponovno se bomo lahko iz tega slovarja učili. In to mi lahko verjamete, da se bomo učili z veseljem. Ko sem dobila pred leti velik kup lističev, na katere si je kolegica beležila različne primere, sem jih kar prebirala od začetka do konca in potem spet od konca do začetka. Nekaj mi jih je kolegica posodila, da smo jih v razredu skupaj z dijaki z veseljem

in pridom komentirali. Od tedaj je minilo že mnogo let in med tem je prof. Bajčeva s sodelovanjem Frančka Žerjala funkcionalno uredila ta slovar, da je pregleden in z lahkoto uporaben. Kazalo se mi zdi nekaj silno dognanega in uporabno tudi za tiste, ki jim je italijanski miselni svet že bližje od slovenskega. Po njem bodo lahko s pridom segali tudi Italijani, saj je prirejen tudi zanje.

Za tem delom je ogromno truda in ogromno znanja, ki si ga je prof. Bajčeva širila med svojim dolgoletnim poučevanjem na tržaškem liceju, v zadnjih letih pa na Visoki šoli za tuje jezike. Kot vsi mi se je morala vedno soočati s to našo nujnostjo izražanja v slovenščini in italijanščini, ki je postalo zanjo do skrajnosti pomembno pri prevajanju v italijanščino in iz italijanščine v slovenščino. Njen trud nam bo gotovo lahko pomagal zaveziti ogroženost naše govornice. Od nas je odvisno, če bomo segali po tem slovarju in po onem z opozorilnim naslovom Lažni prijatelji, in s tem dokazali, da smo še dovolj občutljivi, in ponosni in vedoželjni.

Veliko delo je opravila ta naša kolegica, naj bo v korist in pomoč vsem nam, ki dobro mislimo in smo prepričani, da si moramo jezik iz dneva v dan izpopolnjevati in v njem rasti, kot moramo rasti v osebnosti in značaju. V tem duhu sprejmimo trud avtorice in pozornost Mohorjeve družbe kot dar ob petdesetletnici po koncu druge svetovne vojne in obnovitvi naših slovenskih šol, iz katerih je naša kolegica zrastle in jim pomagala rasti.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Josip Jurčič - Andrej Inkret

DESETI BRAT

Režija Dušan Mlakar

V četrtek, 23. t.m., ob 10. uri
v petek, 24. t.m., ob 16. uri
ABONMA RED H
ob 20.30 — ABONMA RED F
v ponedeljek, 27. t.m., ob 10. uri
in ob 16.00 uri — ABONMA RED I
v torek, 28. t.m., ob 10. uri
v sredo, 29. t.m., ob 10. uri
v Kulturnem domu v Trstu

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Fulvio Tomizza

BOLHE V OPERI

Režija Boris Kobal

V soboto, 25. t.m., ob 18. uri
v četrtek, 30. t.m., ob 10. uri
v Kulturnem domu v Trstu

V cerkvi Sv. Jerneja na Opčinah je bil v nedeljo, 12. marca, koncert kitarista Marka Ferija in flavtista Ettoreja Michelazzija, ki že nekaj časa z uspehom nastopata skupaj. Predlanskim sta bila tudi na turneji v Avstraliji. Na sliki: (foto M. Magajna) glasbenika med koncertom na Opčinah.

V nedeljo, 26. marca, bo v Prosvetnem domu na Opčinah občini zbor Kmečke zveze, ki bo potekal pod geslom »Enotni za razvoj kmetijstva, demokratične družbe in pravice manjšin«. Začetek ob 9. uri.

V Gorici se pričinja 10. Film Video Monitor

»Slovenski film je skrivnost, ki jo je Evropa znala najbolje prikriti«, je zapisal Ron Holloway, kritik Hollywood Reporterja. Prav slovenskemu filmu bo posvečena letošnja prireditev Film Video Monitor v Gorici, ki praznuje deseto obletnico neprekinjenega delovanja. V tem času so prireditelji krajevnemu, tudi italijanskemu občinstvu, ponudili možnost spoznavanja slovenske kulture.

Letošnja filmska prireditev v Gorici je posvečena »Filmu petih Slove-nij«, avstroogrške, stare in novojugo-slovsanske, samostojne in zdmske.

Spored obsega letošnja slovensko filmsko produkcijo, kot so filmi Halga-to Andreja Mlakarja, Tantadruj Tu-ga Stiglica in lanski še nepredvajano delo Gypsy Eyes Vinčija Vogue An-žlovarja.

Na otvoritvenem večeru bodo pred-vajali film argentinske režiserke slo-venskega porekla Lite Stantič »Zid molka«. S svojim filmom Stantičeva odpira stare rane svoje države in obuja zamolčane spomine na ljudi, ki so iz-ginili pod vojaško diktaturo. Na ve-čerju bo prisotna sama režiserka, ver-jetno pa bo prišla v Gorico tudi glav-na igralka Vanessa Redgrave.

Slovinci v Hollywoodu bo na-slov predavanja raziskovalca iz Cleve-landa Joeja Valenčiča. Govoril bo o slovenskih priseljencih, ki so bili de-slovenskih hollywoodskega blišča. Preda-vanje bodo obogatili video inserti kot

npr. »Lady in the lake« Roberta Mont-gomeryja, kjer nastopa igralec sloven-skega porekla George Dolenz.

Program je v resnici mozaična re-trospektiva in ponuja gledalcem splo-šen pregled slovenskega filma od prvih posnetkov doktorja Grossmanna do danes. Izbrani celovečerci so prišli v ožji izbor zaradi režiserjev, četudi ne gre za njihova najbolj priznana dela. Izpadli so tudi tisti avtorji, ki jim je Film Video Monitor v prejšnjih le-tih posvetil retrospektivni hommage; to so Jože Babič, Boštjan Hladnik in Jože Pogačnik.

V letošnjem izboru si bomo ogleda-li naslednje celovečerce: Kekec (1951) Jožeta Galeta, Tri zgodbe (1955) Františka Čapa, Dolina miru (1956) Franceta Stiglica, Strah (1973) Mat-jaža Klopčiča, Nasvidenje v nasled-nji vojni (1980) Živojina Pavloviča, Rdeči boogie (1982) Karpa Godine, Butnskala (1985) Francija Slaka in Ovni in mamuti (1985) Filipa Ro-barja Dorina.

AGRFTV bo tudi letos predstavi-la svojo novejšo produkcijo. Predstav-ljen bo tudi dokumentarni film o Bo-židarju Jakcu, ki ga je pripravil reži-ser Božo Šprajc leta 1977.

V nedeljo, 26. marca, bo okrogla miza na temo slovenske filmske in vi-deo produkcije znotraj in zunaj slo-venskih meja ob prisotnosti novinar-jev, filmologov in filmskih avtorjev.

Mestna zavetnika sv. Hilarij in Tacijan

16. marec je v Gorici praznik mestnih zavetnikov, mučencev svetih Hilarija in Tacijana, ki sta živela in delovala v prvih krščan-skih stoletjih. Praznik je bil ved-no tudi prosti dan, zlasti za šole in urade, kar je še danes. Le pred kakim desetletjem ali več je bil ne-kaj časa za vse navaden delavnik, čeprav ga je goriška nadškofija oz. stolna cerkev (katerih zavet-nika sta) vseeno slovesno prazno-vala.

Tako je bila tudi letos dopol-dne slovesna pontifikalna maša, ki jo je daroval goriški nadškof

metropolit p. Bommarco skupno z mestnimi župniki. Pri tej sloves-ni maši, pri kateri so zastopane vse najvišje oblasti, ima že vrsto let svoje mesto tudi slovenski je-zik, in to od pok. nadškofa msgr. Cocolina dalje. Gre za eno berilo, prošnje in nadškofove besede. Poleg te glavne slovesnosti so na vrsti še druge. Letos je stolna žu-pnija priredila med drugim nekaj predavanj, na sam praznik zvečer pa je bil v stolnici koncert neka-terih goriških zborov. Med temi je bil tudi slovenski mešani zbor Podgora.

Ciril Zlobec gost goriškega Kulturnega doma

Ob 70-letnici Cirila Zlobca, ene-ga izmed najuglednejših sodobnih slovenskih pesnikov in pisateljev, je Državna založba Slovenije (DZS) že-lela počastiti jubilej z izjemnim do-godkom, in sicer z izdajo treh bogato opremljenih knjig, dve pesniški zbir-ki, »Stopnice k tebi« in »Skoraj him-na«, ter monografijo dr. Marije Švajn-cer »Ciril Zlobec pesnik ljubezni«.

Upravni odbor Kulturnega doma iz Gorice bo v okviru praznovanj Zlobčeve 70-letnice priredil poseben kulturni dogodek, in sicer srečanje s pesnikom Cirilom Zlobcem, na kate-rem bodo prvič v zamejstvu predstavl-jene zgoraj navedene knjižne izdaje.

Na večeru bo sodeloval tudi pia-nist prof. Aleksander Vodopivec.

Srečanje, ki sodi v okvir tradicio-nalnih večerov »srečanj z avtorji«, bo v četrtek, 30. marca 1995, v Kulturnem domu v Gorici (ul. I. Brass 20) s pričetkom ob 18.30.

* * *

Na Japonskem je v teku velika po-licijska akcija proti teroristom, ki so v ponedeljek, 20. t.m., bili napadli ne-kaj vozov podzemne železnice v To-kiu z živčnim plinom »sarinom« ter bi skoraj povzročili pravi pravcati po-kol. Japonska policija sumi, da so to zločinsko dejanje zagrešili pripadni-ki neke budistične sekte.

Janko Jež

SPOMINI (32)

(Ob 50-letnici kapitulacije italijanske fašistične armade v Sloveniji)

Tako sem iz poverjenega ravnatelja postal prvi redni stalni ravnatelj slo-venskega učiteljskega v Trstu. Upokojen sem bil leta 1977. Dekret je podpisal tedanji prosvetni minister in sedanjí državni predsednik Scalfaro.

Takšna je na kratko moja šolska kariera. To so bila najlepša leta mojega službenega delovanja. Samo v razredu sem se počutil zares v polnosti pred-nega svojemu poklicu. Stik s šolsko mladino je čudovit, če se šolnik zna mi-selno in čustveno poglobiti v njeno bit. Skratka, šolnik ne sme nikdar poza-biti, da je tudi sam bil nekoč učenec in dijak, da je tudi v njem nekoč bilo mladostnikovo srce, zato mora vselej kot odrasel prisluhniti temu čutenju. Le na ta način bo v razredu zavlada tista harmonija med katedrom in šol-skimi klopki, brez katere ni pravega učenja in ni pravega poučevanja. Mla-dina me je razumela in se ravnala po mojih nasvetih, ki so temeljili na delu in izkustvu. V razredu nisem nikdar segel po ostroti, ki ni nikdar najboljši učiteljevo sredstvo za obvladovanje razreda. Najboljše sredstvo je učiteljeva pravičnost, ki jo dijaki cenijo. Razen tega se mora učitelj znati poglobiti v učen-čevo razpoloženje, ko stoji na katedru pred tablo. Javno mora pokazati svoje znanje in sposobnost uveljavljanja svoje doraščajoče osebnosti. Učitelj igra pri tem razvoju zelo važno vlogo. Mladi človek ne bo tega nikdar pozabil. Na valetah sem se poslavljaj od maturantov z željo, da bi me vselej, kadar bi me kdajkoli srečevali, tudi prijazno pozdravljali. To bi bilo zame največje zadoščenje za trud, ki sem ga vložil v svoj poklic kot pedagog, a vendar vse-lej kot človek. Še danes se z velikim zadovoljstvom odzivam povabilu na raz-ne obletnice matur. To je edinstveno srečanje med nekdanjimi dijaki in nek-danjimi profesorji, ki si imajo po tolikih letih mnogo povedati. Veže jih spomin na medsebojno dopolnjevanje, na zorenje na eni strani, na drugi strani pa kako to dozorevanje pravilno usmeriti, da bodo kali obilo obrodile.

Tak sem bil kot profesor. Kot ravnatelj sem bil prav takšen. Moram pri-znati, da se nisem nikdar najbolje znašel za pisalno mizo. Hitro sem opravil

s svojimi upravnimi dolžnostmi in se nato rad lotil pregledovanja stanja di-jaške in profesorske knjižnice ter kabinetov. Zares sem bil zadovoljen, ko sem mogel učiteljske oskrbeti s sodobno urejenima kabinetoma za fiziko in kemi-jo ter prirodoslovje.

Velik korak naprej smo na učiteljsku naredili z ustanovitvijo fakultativ-nega 5. dopolnilnega razreda, ki je učiteljskega dajal možnost za vpis na katerokoli fakulteto, kakor dijakom vseh ostalih petletnih višjih srednjih šol. Tako smo učiteljski izobraževalni razvoj usmerjali v sodobno utemeljen prin-cip, da mora tudi osnovnošolski učitelj imeti kot vsak srednješolski profesor popolno fakultetno izobrazbo.

Tudi naše učiteljske se je že prilagodilo prenovitveni težnji in se začelo uveljavljati, poleg klasičnega in znanstvenega liceja, tudi kot enakovredni pe-dagoški licej, ki je še v razvojni poskusni stopnji.

Kot šolnik sem se takoj začel zanimati za vlogo raznih sindikatov in po-dobnih gibanj v okviru slovenskega šolstva. Vladala je tudi pri njih popol-na ideološka razcepljenost kot na vseh drugih področjih. Že kot uslužbenec ZVU sem spoznal prof. Jožeta Umeka. Kmalu nato sem kot novinar spo-znal prof. Maksa Šaha. Pripadala sta antagonističnim smerem, zato sem stop-il z njima v stik in uspelo mi je, da sem ju prepričal o nujnosti ustanovitve nepolitičnega enotnega sindikalnega gibanja na Tržaškem. Oba sta dosegla soglasje svojih forumov. Tako smo dosegli tisto enotnost namenov in sred-tev, brez katerih ni bilo mogoče mnogo narediti za koristi in vsestranski raz-voj našega šolstva.

Bil sem tri leta glavni tajnik tako ustvarjenega enotnega sindikata za slo-venske šole na Tržaškem. Uradno se še danes imenuje Sindikat slovenske šole v Trstu. Za sindikalno enotnost so bili tedaj še s kominformistično anti-jugoslovansko slavo ovenčani tukajšnji člani KPI, med katerimi je bilo veliko število Slovencev. Sicer je pred dokončno privolitvijo za enotno sindikalno gibanje na šolskem področju sam vsemogočni Vittorio Vidali želel imeti po-govor z menoj. Sešla sva se na partijskem sedežu v ul. Capitolina pri Sv. Ju-stu. Zanimal se je v glavnem za moje stališče, kako bi ravnal glede pridobi-vanja družin iz mešanih zakonov, da bi otroke pošiljali v slovenske šole. Od-govoril sem, da v tem slovenski šolniki nimamo nobenega ekskluzivnega sta-lišča. V takih primerih mora odločati volja staršev. S tem je tudi on soglašal in stvar je bila urejena. Obljubil mi je, da bo zastopnik KPI, seveda Slovenec, sodeloval v posvetovalnem političnem odboru pri reševanju vseh sindikal-nih zadev. Na začetku se je sej udeleževal osebno. Bil je celo pri šolskem

S seje Sindikata slovenske šole Gorica

Število učencev ponekod narašča

Uvedba angleščine na Nižji srednji šoli I. Trinko v Gorici je bila že večkrat predmet razprav. O tem smo se razgovarjali tudi na zadnji seji Sindikata slovenske šole — tajništvo Gorica. Sindikat je že pred leti opozarjal na važno vlogo tega, danes mednarodnega jezika. V lanskem šolskem letu je profesorski zbor šole I. Trinko prosil ministrstvo za poučevanje tega jezika v eksperimentalni obliki, vendar je bila prošnja zavrnjena.

Upati je, da bo tudi prizadevanje staršev otrok, ki obiskujejo peti razred osnovne šole Brolo v Gorici, premaknilo počasne birokratske mehanizme in da bo postala angleščina v prihodnjem šolskem letu (poleg nemščine, ki jo že poučujejo) enakovreden predmet, piše v tiskovnem poročilu SSS. Profesorski zbor nižje srednje šole I. Trinko bo v kratkem uradno zaprosil pristojno oblast, da bi na šoli poučevali tudi angleščino.

Člani goriškega šolskega sindikata so nato razpravljali tudi o osnovni šoli v Pevmi ter o številu učencev v prihodnjem šolskem letu. Odbor meni, da je stanje v vrtcih in osnovnih šolah spodbudno, saj število vpisanih raste. V šolskem letu 1995/96 bo v vrtcih 254 malčkov (letos 246), na osnovnih šolah pa 282 učencev (letos 267). Stanje na nižji srednji šoli pa je zaradi upadanja števila rojstev, predvsem v letih 1983, 84 in 85, manj spodbudno. Število dijakov v zadnjih letih pada, minimum pa bo doseglo v prihodnjih dveh letih.

Razporeditev dijakov po slovenskih višjih srednjih šolah je po

mnenju odbora SSS optimalna. Na šolo Trubar je vpisanih 10 dijakov, 9 na Gregorčič, 12 na Cankar, 9 na Zois in 11 na ITIS. Iz šole I. Trinko pa se bo 14 dijakov odločilo za pretežno take usmeritve, ki jih slovenska šola ne more nuditi. Osip je torej zelo velik, saj se kar 23 odstotkov dijakov te nižje srednje šole vpiše na italijanske zavode. V prihodnjem šolskem letu bo tudi pritek dijakov iz Slovenije skromen.

* * *

Svet slovenskih organizacij obvešča, da bo rok za predložitev prošnje za podporo po deželnem zakonu 46/91 društvom in ustanovam potekel 31. marca. Uradno sporočilo bodo prizadeti verjetno prejeli šele konec meseca, vendar to ne spreminja datuma zapadlosti. O višini prispevkov bo sklepal deželni odbor, po vsej verjetnosti pa bo prispevek enak lanskega. Ustanove, ki imajo v načrtu izvedbo gradbenih del, morajo prav tako predložiti prošnjo do zgoraj navedenega datuma, čeprav še ni ustreznih postavk.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, štev. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Član Zdrúženje periodičnega tiska v Italiji

Sveta gora - priljubljena romarska točka

Znana slovenska romarska točka Sveta gora pri Gorici je bila pred šestimi leti v središču pozornosti, saj so takrat slovesno obhajali njeno 450-letnico. Nekoliko neopazno pa je lansko leto šla mimo javnosti še druga obletnica, poteklo je namreč 450 let, odkar je beneški patriarh Marino Grimani daroval temu svetišču znamenito Marijino podobo, ki jo verniki častijo še danes. Kot znano, je bila milostna Marijina podoba s Svete gore naslikana v prvi polovici 16. stoletja, njen domnevni avtor pa je slikar Palma Starejši. Na njeni sredini je upodobljena Marija z Jezuškom, na levi stoji prerok Izaija, na desni pa Janez Krstnik.

Nekdanja bazilika na Sveti gori je bila zgrajena med 1541-1544 v prehodnem gotsko-renesancnem slogu, a je bila med prvo svetovno vojno popolnoma porušena. Tudi sedanja svetogorska bazilika, dokončana leta 1928 po načrtu goriškega arhitekta Silvana Baresija (Baricha), se odlikuje po mogočnosti, vendar v umetnostnem pogledu ne dosega ravni prejšnje bazilike. Kljub temu v obiskovalcu zapusti močan vtis, še posebej zaradi priljubljene Marijine slike, barvnih oken iz leta 1939 in zvonov iz leta 1921. Veliki zvon tehtka kar 4355 kilogramov in je največji v Sloveniji.

Še v prejšnjem desetletju je božja pot na Sveti gori razmeroma samevala, spodbudo k njeni rasti je pomenilo že asfaltiranje ceste s Prevala do vrha, zlasti pa še jubilejne slovesnosti v letu 1989. Takrat je bila v kletnih prostorih gostinskega lokala tudi urejena manjša muzejska zbirka soške fronte, s katero upravlja Goriški muzej. Večina ljudi pa prihaja na Sveto goro iz verskih nagibov, kjer se lahko srečajo s frančiškani, ki skrbijo za

Glavni portal bazilike na Sveti gori ponoči s pogledom v notranjost

samo cerkev, bogoslužje v njej ter za samostan ob baziliki. Svete maše se na nedelje in praznike tu vrstijo ob 8., 10., 11.30 in 16. uri.

Leta 1990, tik pred prvimi demokratičnimi volitvami, je novogoriška občina vrnila samostanu Romarski dom, ki je bil popolnoma zapuščen in s svojim propadanjem nikakor ni delal časti temu kraju. Svetogorski frančiškani so kmalu potem začeli z obnovo, katere prva faza se je zaključila lansko leto. Romarski dom je dobil novo streho, sanirani so bili zidovi. Letošnjo pomlad pa se bo obnova nadaljevala. Ob zaključku del bo v Romarskem domu na razpolago 62 ležišč, večja dvorana, kuhinja in jedilnica, na podstrešju pa kapela. Vsekakor je to zahteven in drag podvig, je pa nujen tudi zaradi tega, da bo Sveta gora dobila bolj urejen in svojemu poslanstvu primeren videz.

M.V.

skrbniku z menoj. Šlo je za nujnost takojšnjega razpisa raznih natečajev za naše šole. Vidali je bil v svojem nastopanju precej oster. Po sestanku sem se še zadržal na šolskem skrbništvu. Skrbnik me je spet pozval k sebi v urad in me prosil, naj nikdar več ne pridem k njemu z Vidalijem, ker se je prepričal, da se bo dal z menoj sodelovati pri reševanju vseh zadev slovenskega šolstva. Skrbnikovo ime mi trenutno uhaja. Iz Trsta je bil kmalu premeščen v Benetke, kjer je kasneje celo napredoval za deželnega šolskega skrbnika.

Še boljše stike smo dosegli z njegovim naslednikom. To je bil Pericle Fidenzi iz Srednje Italije. Bil je sploh prijateljsko razpoložen do Slovencev. Rad je bil z nami po raznih napornejših sestankih in je sploh rad sprejel povabilo na kosilo ali na večerjo kje na Krasu. Nekoč mi je pravil, da so ga italijanski sindikalisti začeli zaradi tega blatiti in ga na nekem sestanku naravnost vprašali, zakaj se druži z nami. Odgovoril jim je: »Zakaj pa me vi nikdar ne vabite v svojo sredo?« Nekoč mi ni mogel takoj ugoditi glede neke zadeve. Zaupal mi je, da se mora glede vseh pomembnejših zadev v zvezi s slovenskimi šolami vedno posvetovati s posebnim uradom na prefekturi.

Prav tako koristne stike sem navezal tudi z deželnim šolskim skrbnikom dr. Giulianom Angiolettijem. Z obema sem ohranil stike tudi potem, ko nisem bil več aktiven sindikalist, ker me je ravnateljjevanje precej obremenjevalo. Tako smo koristno izpeljali vse konkurze. Običal pa je konkurz za ravnatelje. Bilo je treba iti v Rim tudi za razne druge nesrečne zadeve. V delegaciji sem bil tudi jaz. Zanimal sem se za natečaj za ravnateljska mesta. V pristojnem uradu so mi rekli, da je načelnik Viola že dalj časa mrtev. Nikjer niso našli aktov o tej zadevi. Ker sem pokojnega načelnika Violo osebno poznal, sem ga vselej obiskal, ko sem prihajal v Rim. Vedel sem, da je imel navado stikati po predalih pisalne mize, kjer je hranil važnejše spise. Zato sem sve-

toval tajniku urada, naj pogleda v načelnikove predale. Tako so seveda našli akt, ki je zadeval prav mene. Tam je namreč dolgo ležal pozabljen.

Z deželnim šolskim skrbnikom smo uredili tudi zadevo glede matur: glede nalog v slovenskem jeziku za vse predpisane predmete; sestave komisij, v katerih naj bi bili spraševalci za vse predmete usposobljeni slovenski profesorji; predsedniki naj bi bili slovenski ravnatelji ali slovenski profesorji na raznih italijanskih univerzah itd. Glede slednjih naj povem, da so nam na začetku pošiljali smo Italijane, s katerimi nismo bili posebno zadovoljni.

Nekoč sem dobil poziv za predsednika komisije za učiteljsko maturo na nekem verskem zavodu v Milanu. Odklonil sem, ker sem raje sprejel imenovanje na slovenskem zavodu. Malo pred upokojitvijo pa sem dobil imenovanje za predsednika komisije na italijanskem znanstvenem liceju v Tržiču (Monfalcone). Ker sem odklonil, so ustno urgirali na šolskem skrbništvu in na samem ravnateljstvu v Tržiču, naj imenovanje sprejmem. Zahvalil sem se za zaupanje, vendar sem vztrajal pri odklonitvi. Bili smo okrog sedemdesetih let in odnosi med Slovenci in Italijani so se spet začeli slabšati. Nisem hotel, da bi se zaradi mene ti odnosi začeli majati tudi v Tržiču. Zavedal sem se, da bi to prav gotovo izkoristili fašisti, pa ne samo oni.

Zame je bil višek, ko sem v dogovoru z deželnim šolskim skrbnikom začel posegati v organizacijo slovenskih spopolnjevanih tečajev, ki so jih naši šolniki zahtevali na osnovi Londonskega memoranduma. Na predlog beograjske vlade je italijanska vlada odgovorila pritrdilno. Organizacijo tečajev sta obe vladi prepustili Sekretariatu za prosveto v Ljubljani in deželnemu skrbništvu v Trstu. Tečajji so bili sredi šolskega leta. Večinoma so potekali v Kulturnem domu v Trstu. Predavali so najboljši profesorji ljubljanske univerze.

(Dalje)